

GÂNDIREA

Gândirea este procesul psihic de cunoaștere superior prin excelență. Acesta reprezintă maximul potențialităților cognitive ale lumii vii, un proces care le condiționează și le determină pe toate celelalte. Filosofii au remarcat din cele mai vechi timpuri faptul că omul este singura ființă înzestrată cu gândire rațională și că în aceasta stă demnitatea și unicitatea sa. Filosofia kantiană și cea post-kantiană au deschis calea către o concepere exclusiv în termeni psihologici a gândirii. Din acest punct de vedere ***gândirea este un proces psihic cognitiv, superior, central, mediat, de reflectare a caracteristicilor realității sub forma abstractă a noțiunilor, judecăților, raționamentelor.***

Gândirea prezintă un ansamblu de caracteristici care o definesc și îi determină specificul. Astfel, caracterele ei fundamentale sunt:

- caracterul general-abstract;
- caracterul mijlocit;
- caracterul superior-central;
- caracterul multifazic.

Gândirea se află în centrul unei imense rețele de intercondiționări între toate procesele, mecanismele și activitățile psihice.

Există mai multe modalități de a defini gândirea. Astfel, ea poate fi concepută ca un **sistem de operații** care acționează mijlocit asupra realității, transformând-o și aducând-o la o formă coerentă și inteligibilă. Perspectiva operatorie asupra gândirii a fost definitivată în primul rând prin contribuțiile psihologului elvețian Jean Piaget.

Există șase operații fundamentale ale gândirii:

- **analiza** (operație de descompunere mintală a unui obiect în părțile sale componente);
- **sinteza** (operația inversă analizei, care reassemblează părțile într-un tot unitar);
- **comparația** (operația de stabilire a asemănarilor și deosebiriilor între obiecte pe baza unui criteriu);
- **abstractizarea** (operația de reținere pe plan mintal a anumitor trăsături fundamentale ale obiectelor și neluarea în considerare a altora, considerate secundare);
- **generalizarea** (operația de extindere a însușirilor unui obiect asupra unei categorii de obiecte);
- **concretizarea** (operația de trecere de la general-abstract la particular-concret).

Gândirea poate fi concepută, de asemenea, ca un **sistem de forme**. Din acest punct de vedere, ea reprezintă o structură care evoluează de la simplu la complex. Cea mai simplă formă a gândirii este **noțiunea** care desemnează

orice obiect sau clasă de obiecte despre care știm ceva. **Judecata** reprezintă conexiunea dintre două noțiuni prin care se reflectă un raport determinat între obiecte. De aceea, judecata poate fi adevărată sau falsă.

Raționamentul ia naștere pe baza judecăților. Astfel, pe baza unor judecăți a căror valoare de adevăr este cunoscută (numite premise), este obținută o nouă judecată (numită concluzie). Există trei tipuri majore de raționament:

- **raționamentul deductiv** (în care se trece de la premise de mare generalitate la concluzii care nu pot depăși în generalitate premisele);
- **raționamentul inductiv** (în care concluzia depășește ca grad de generalitate premisele);
- **raționamentul analogic** (în care sunt obținute informații pe baza unor asemănări structurale între obiecte sau clase de obiecte).

Există multiple tipuri de **gândire**. După finalitatea ei, gândirea poate fi **divergentă** sau **convergentă** (distincție propusă de Guilford). Gândirea divergentă reclamă, din partea subiecților, căutarea a cât mai multor soluții sau îndepărtarea în cât mai multe direcții în raport cu punctul inițial de plecare. Gândirea convergentă se mișcă în sens invers, de la diversitate la unitate, de la disociație la sinteză.

Funcția de bază a gândirii este **rezolvarea de probleme**. Exercițierea ei asigură individului posibilități excepționale de integrare în mediu. Există două strategii majore pentru rezolvarea de probleme:

- *strategiile algoritmice* (algoritmul este o succesiune determinată de pași care trebuie urmați pentru a găsi soluția problemei);
- *strategiile euristice* (care presupun construcția căii care va releva soluția problemei în chiar procesul de rezolvare).

Strategiile algoritmice se pretează mai ales la rezolvarea de **probleme bine definite** (probleme în care sunt prezentate neechivoc starea inițială a problemei și starea finală, la care trebuie să se acceadă). Strategiile euristice sunt aplicabile mai ales în cazul problemelor slab definite (în care datele problemei sunt în bună măsură echivoce).

Activitatea centrală a gândirii este **înțelegerea**. Ei îi sunt subsumate toate operațiile și activitățile gândirii. Înțelegerea reprezintă sesizarea existenței unei legături între setul noilor cunoștințe și setul vechilor cunoștințe gata elaborate.

Proces cognitiv specific uman, gândirea asigură vieții psihice a omului coerență și eficacitate în raporturile cu mediul. Ea antrenează toate celelalte disponibilități și mecanisme psihice, fiind trăsătura cea mai importantă a psihicului uman, definitorie pentru om ca subiect al cunoașterii logice, raționale.